

Թըշուառ կենաց իմ սին ծաղիկ թարշամի,
 Փոքր միւս եւս ու՛ ընդ հուպ անկցէ ի հիւսսի.
 Հանիճաբոյս զի՛նչ առնիցէ հէք քընար,
 Երբ վսեմական լըռեն քերթողք անբարբառ,
 Անգոր ճընճողակ զի՛նչ կարիցէ յիւր սըռիչ,
 Երբ լըռու դիտեն ծընունդք երգոց բարձրաթուիչ..
 Ո՛հ վարանաց տըխուր յաւուրս այոսսիկ,
 Զի՛նչ է առնել, թէ դուք քերթողք կայք լըռիկ.
 Յաւուրս յոր ամպք այնքան մըթինք են ըզմեօք,
 Յոր արփենոյն ոչ զերդ յառաջ ծագին շողք.
 Յոր կենցաղոյս ամէն ուղիք խաբեբայք,
 Վա՛խք գահավէժք, դարանակալ պողոտայք,
 Յոր սուրբ հաւատք, կրօնք և յոյս և համայնք,
 Ի մոլթ երկրաւ կան թաթաւեալ աննըշանք.
 Յոր ի ճակատ հանուրց քրտունք կապուտակ,
 Եւ հեծութիւնք խառնեալ հիգին յաղաղակ,
 Յոր և մանկիկ ունի ցաւոց ըզբաժին,
 Մանկիկ որ դեռ այն ինչ բաց զաչս իւր յարփին,
 Յոր միշտ զերկրաւ քերեմք, պանդոճյւրք, ի ցաւ

[ծունս,

Ոչ կարացեալք թռանիլ ազատ ի բարձունս,
 Յոր դաշտք ամէն շողան արեան ի բոսոր
 Ուերկիր թընդայ շանթից յորոտ մարտագոռ.
 Յոր այնքան մարք ո՛հ անգաւակ կան ի թուխս
 Ու այնքան եղբարք և քորք հեղուն արտասուս,
 (Եւ այդ առ ի՛նչ. զի գոռոզաց տենչք լըցցին
 Եւ փառասէրք յաթոռս իւրեանց պանծասցին)
 Յոր, ո՛վ ցաւոց, մեր վատբարդ հայրենիք,
 Աւուր աւուր անշըքանայ ընկեցիկ,
 Յոր աւերակս իւրաքանչիւր յաւելու,
 Ի կործանեալ մեր գահ ուր միայն երգէ բու.
 Յոր մահաբեր անգուգուծեան չար ծընունդք,
 Կիրք դառնարմատ, նախանձայոյզ յար վիճ

[մունք...

Ո՛հ յայտ աւուրս, լըռե՛ս քերթող, անմըռունչ,
 Հայր որդեսէր թողո՛ւս ըզմե՛զ անտերունչ.
 Ոչ ի պարզոյ հըսկեն անքուն նաւապետք,
 Այլ մինչ ամպրոպք, մրրիկք և շանթք ահափետք,
 Չեն չեն զինուց պէտք, մեծ քերթող, յանդորրու
 Այլ մինչ շողան դրօշք թշնամեաց ահարկու.
 Երգեա՛ Ղեւոնդ, և պարզեսցին ճակատք մեր

1. Կ. Գարագաշ այս զերգայուն քնարականով իր
 խոր պաշտումը կը ցուցնէ հանդէպ Աւելանի հանճարին,
 և սիրազեղ յուշերուն հետ համադրական վերլիշումներ
 ընկելով անոր քերթուածներուն.

Ծ. Խ.

Ամպք և թախիծք փարատեսցին ի քո շէր:
 Սիրտք վրդովեալ զորս եդ նախանձ վեր ի վայր
 Խաղաղելով ո՛հ զօղեսցին սիրաբար.

Աչք թշնամիք սքողեալ ի քօղ վրիժուց,
 Զայն հերքելով, ակնարկեսցեն անգայրուց.
 Հէքն հայրենիք յանժամ ի լոյս վերկենցաղ,
 Զքեզ օրհնեսցէ, Մեծըդ Ղեւոնդ, որպէս վաղ,
 Երգեա՛ յաւերժ և քեւ ծընցի Ոսկի դար
 Քեւ վերստին դարձին մեր փառք աննըշամար...

Տի՛ Արեւելք... անդրը կառո գրո աչկունս,
 Անդ և ըզմիտս... տես զայն ահեղ փոփոխմունս.
 Զի՛նչ տեսանես... է զուարթագոյն Արշալոյս...
 Ծագի՛ արեւ մեր հէք գրոհին... է՛ մեզ յոյս...
 — Ոչ մի շըշունչ... խաւար տիրէ անդ մըթին...
 Խաւա՛ր մըթին... օ՛հ անդր ի վեր քերթող իմ,
 Աղբիւր Ոգւոյն արկ հայրենի մըթիթար,
 Որ յարտասուս բազմի Մասեաց ի կատար,
 Բացցէ նա քեզ ըզդրունս բացցէ տաճարին,
 Յոր զբաղդ Հայոց եգին խորհուրդք Անմահին.
 Մոռտ աներկիւղ. քեզ եւ եթ անկ մըտանել.
 Եւ ըզՀոգւոյն տառս համարձակ համբուրել.
 Օ՛հ անդր ի վեր... ի վեր մըտօք ամբարձիր,
 Աստուածագիծ դու ըզմատեան ընթերցիր.
 Տես թէ յորժամ հասցեն ո՛հ բաղդք Հայկազանց,
 Ե՛րբ յարիցեն ճեւք ի փոշոյ փառագանց,
 Կենդանութիւն շնորհել ազգիս և նեցուկ.
 Յէ՛րբ տարուբեր աստանդեսցուք թագազուրկ.
 Տես շողայցէ՞ աստղ հայրենի փայլական,
 Թըշուառութիւնք, աղէտք առցե՛ս ըզվախճան...
 Հո՛ւպ իցէ օր պայծառ Ազգիս յարութեան,
 Յէ՛րբ աստ զերկրաւ մեք յածիցիմք ի մըթան.
 Զխորհրդաւոր, Ղեւոնդ, գայն գիրս ընթերցիր,
 Ո՛հ, ընթերցիր... և յետ առ մեզ էջ յերկիր,
 Ե՛կ պատմել մեզ զոր ինչ և դու անդ տեսեր
 Ե՛կ ըսփոփեա՛ զմեր սիրտ յանձուկ կարեւէր.
 Դարձո՛, Ղեւոնդ, դարձո՛ առ մեզ գրո աչկունս,
 Քերթող սիրոյ խնայեա՛ զըթած յիմ արբունս,
 Երգ մի սփոփիչ կամիմ ի քէն Հայր Արգոյ,
 Թող հընչեսցէ Բիւզանդիոն ի ձայն քոյ.
 Վիշտ անողոք զիս պարանեն տխրագին
 Երգեա՛ Ղեւոնդ և ցաւքս համայն նիրհեսցին...¹

Պոլիս, 1 Մայիս 1856

Երգարար Բարսեղ Բարսեղեան

ԱՌՅՈՅԱՆ

(Ի խնդրոյ Յովհաննու Միսեկոսեան տպագրատի)

Դու օրիորդ յաչս երկնագոյն,
 Որ աշխարհիս ի կեդրոն՝
 Զահ վառ յաջողդ յաւէտ կանգուն
 Պսակես զայր քաջ և ըզգօն.
 Ըզքեզ դուստր յղացաւ որ էն,
 Եւ զսիրտ մարդկան զերերուն
 Ընդ մահացուացն որչափ և են,
 Կանգնեաց քեզ ջահ հաստատուն:
 Փառք քեզ յաւէտ որ անուշակ
 Քան զհիւթ մեզուաց ես ի քիմս.
 Քեւ ձեռն ի ձեռն սիրապըսակ՝
 Զընկերութեան կանգնեմք հիմս:

Դու, չեւ ուրուք տեսեալ զարեւ
 Առ մայրն երթաս այցելու,
 Եւ ծնանի մարդ խայտայ նա քեւ
 Մօրն ի ստեանց շիթս աղու:
 Քեւ ոմն ապա սերմանէ զանդ,
 Եւ միւսն յալեաց դիմէ աստ,
 Քեզ յոյս նոցին մնասցեն պատանդ,
 Եւ անդէն բերք լցցի՛ լաստ:

Սա ոմն ի թերթ հեղու եւ բան,
 Եւ նա ի գործ է ճարտար.
 Ծիծառն ի շիւղս հիւսէ զիւր տուն
 Շերամն զթեւ, սարդն զլար:
 Այսպէս յիշխանն և ի ճնճողակ
 Զափով բաշխի քոյդ նուէր,
 Ի՛ օրօրօցի անմեղ մանուկ
 Բազուկս առ քեզ ունի վեր:

Ի Կ. Պոլիս, 1850 Դեկտ. 28

Նա՛, երբ ի դաշտ թռանին կառք՝
 Տրոփեն նժոյգք գոռին կարգք,
 Երբ շանթիս բիւր ձգէ ումբ,
 Կարկտի կապարք... ամպք ծծումբ...
 Երբ փոթորկին դրօշք հանդէպ
 Գոռան անօթք... Ահեղ դէպք...
 Զայնէ՛ քեւ Պետն ի ժամուն
 «Արիք», օ՛հ... ձեզ մահ՝ վատն անուն:
 Այո՛ այո՛ բիրաւոր են
 Աքանջեւեաց Քոյոց վէպք.
 Աչացդ ի թարթ, հմայօրէն
 Զարքն ի բարի փոխին դէպք:

Յոյսդ իմ

Զքոյ ձեռն ի բուն կալայց ցորչափ
 Ես յաշխարհիս կեամ աքսոր.
 Եւ երբ աւուրց իմ լցեալ չափ
 Յանգէտս հակի մէտն ի կոր,
 Երբ հուպ լերին բարձր ի կատար
 Զիւն ինձ ի գլուխ իջանէ,
 Եւ ընդ կենաց սեպ քարածայռ
 Գեղու զանգուածս և զորէ,
 Երբ կուրծք յուգին խոնջ վեր ի վայր,
 Եւ բոց կենաց լափիզէ
 Զսրտի կանթեղն իմ իւղասպառ
 Եւ աստղն ի մուտս իջանէ...

«Ես մեռելոց երթամ ի դաշտ
 Մի՛ թողուր զիս, Յո՛յս քաղցրիկ.
 Երբ գլխտինն հարից քեզ գիրկ
 Մատամբ զերկինս ցոյց ինձ հաշտ:

ՅԱՅՈՐ ՈՍԿԱՆ ԿՈԹՈՂԵԱՆ